

Egy régi fénykép hátára

KRÚDY ZSUZSA

E felvételen derűs, júliusi ég alatt, lombos fák között ketten ülnek egy öreg kerti padon. Egyikök délceg, mosolygós, varázslatos férfiú, aki akkoriban ünnepelte írói pályafutásának huszonöt esztendő jubileumát, a másik babát szorongató kislány. Egy apa és legifjabb gyermeke. — Apám és én.

Az alkalom ünnepi. Születésem napja volt és a habostorta mellé, apu ötlete

gyanánt, nem mindennapi ajándékot kaptam: Oszkár bácsit, a híres mesemondót. Pajtásaimmal már valóságos lázban vártuk *Szalai Oszkárt*,¹ amikor egyszercsak elhívtak az asztaltól. Alig akartam szótfogadni, különösen amikor megtudtam, hogy fényképezni fognak. Kelletlenül és türelmetlenül ültem le apu mellé, nem a fotósra, hanem a kedves mesélőre voltam már kíváncsi. Így örökölték meg bennünket:

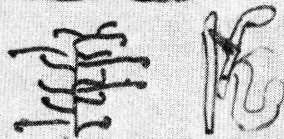
aput derűsen, megelégedetten, engem morcosan, durcásan.

Elevenen él bennem ez a nap, de a többi is, amelyeket apuval tölthettem. Látom magam előtt, amint kora-, sokszor oly barátságtalan hajnalonként íróasztala előtt görnyed és vastag kerek tollszárral, hegyes tollal, diósgyőri árkusokra fáradhatatlanul rója gyöngybetűs sorait. — Megesik, hogy a papír elejére iniciálékhoz hasonló ábrákat rajzolgat. Ilyenkor „begyűjtja magát, mint egy motort”.

Egész életében fanatikusan, szűnnapot nem ismerően dolgozott! Pihenő idejében vagy olvasott, vagy sétálgatott. Sohasem tétlenkedett . . .

Második házasságából születtem, s anyuval együtt új életet, új reményeket jelentettünk számára. — Talán azért szeretett olyan gyengéden? Vagy, mert én voltam a legkisebb? — Felnőtt testvéreim magázták, én tegeztem, s ő hagyta.

Best level.

A kind of

kind of

kind of

kind of

kind of

Anyu idézte fel később szavait: „A kis taknyos letegezett engem”. Ez talán azért lehetett szokatlan számára, mert tiszteletet parancsoló egyénisége miatt sok fiatal író társa sem merete visszategezni. Már egészen fiatalon Gyula bácsinak szólították, s kocsmában, vendéglőben csak akkor ülhetek asztalához, ha erre ő engedély adott.

Temérdek legenda maradt fent kalandjairól, virtuskodásairól, ezeknek jó része nem hiteles. Annyi azonban bizonyos, hogy nem tűrte az aljasságot, igazságtalanságot, szemtelenkedést, hangoskodást, s a nála gyengébbeket, kisebbeket mindig pártfogásába vette. Címre, rangra, méltóságra füttyült, csak szívének kedves emberekkel barátkozott.

Igen-igen kevésbeszédű volt, inkább másokat hallgatott. Mesélő kedve ritkaságszámba ment. *Kárpáti* Aurél visszaemlékezése szerint, ő tanúja volt egy északába nyúló beszélgetésnek, amikor apu színesen ecsetelte kalandos, vonaton, kompon és gyalog megtett bakonyi utazását. [Anyuval együtt Várpalotára utaztak dédanyámhoz *Radics* Máriához. Érkezésükkor az akkor nyolcvanhét esztendő matrona az ablaknál ült és szemüveg nélkül Dosztojevskijt olvasott.]

Kevesen tudják, hogy ennek az útnak költői feldolgozásával a *Templárius*² című regényében találkozhatunk.

Apu sajátossága volt, hogy akkor is figyelt, ha látszólag mással foglalkozott. Kitűnő megfigyelő. Néha szórakoztatta, hogy ismeretlenek foglalkozását találgatta. Egyik erőssége, hogy a legkülönbözőbb emberek iránt érdeklődött. Erről így vallott: „Nagyon szerettem a lacikonyhákban, dutyánokban üldögegni és az emberek beszélgetéseit hallgatni. Többet lehet itt megtudni a világról, mint az újságból és könyvekből”. Kedvelt ferencvárosi kocsmájában a Szevetenay utcai hullamosók számoltak be neki a nevezetesebb halálesetekről, de az Otthon portása, pincérek, trafikosok, borbélyok és fiakeresek is szolgáltak itt-ott csemegékkel.

Ő, akit egyesek fellegekben járónak hisznek, pontosan tisztában volt korának apró és fontos eseményeivel. Erről újságírói működése tanúskodik legékesebben.

Történelmi, kortörténeti munkái előtt bújt a könyvtárakat. Rengeteg egykori iratot, újságot, könyvet átnézett. Latin tudása hasznára volt. Különösen az OSZK és *Szakács* Andor barátjának 10 000 kötetes kitűnően válogatott könyvtára tett jó szolgálatot. Így volt ez a *Tiszaeszlári Solymosi Eszter*³ és a *Kossuth fiúk*⁴ című eddig csak újságban publikált regényeinél is. Az OSZK kéziratárában tanulmányozta át a *Podmaniczky*-naplókat. Ezekből keletkezett a még kiadatlan *Budapest völegénye, Podmaniczky Frigyes*⁵ c. műve.

Bár mindössze 14 esztendő, amikor első novellája⁶ megjelenik nyomtatásban — s attól kezdve szenvedélyesen és rendszeresen ír —, mégis csak 46 éves korában ünnepli meg 25 esztendő írói működését. Igen sok újság, barát emlékezik meg róla, köszönti ebből az alkalomból, s az Athenaeum ünnepi, 10 kötetből álló gyűjteményes⁷ kiadást helyez kilátásba alábbi könyveiből:

A vörös postakocsi
Őszi utazások a vörös postakocsin
Szindbád ifjúsága
Szindbád megtérése
Napraforgó

A podolini kísértet
Aranykéz utcai szép napok
Hét bagoly
N. N. — Betyár álma
Az utolsó gavallér — Velszi herceg

E kiadásnak azonban különös ára volt. Az írónak előfizetőket kellett szereznie szülővárosában, Nyíregyházán. Ő erre szorult anyagi helyzetében, kénytelen-

FERENC JÓZSEF KORABELI
REGÉNYEK

Budapesti Völgények.

Podemniczky Erzs.

úta

Kriszta Erzs.

---

kelletlen ráállt. Egy alkalommal így írt onnét anyámnak: „... Üzleteink száma: 63. Sajnos mindez erkölcsi dicsőség. Anyagilag a sok kiadás miatt alig van jelentősége az egész dolognak. Csak az Athenaeum jár jól, mert eladja a könyveit, holott tudvalevőleg manapság senki sem vesz könyveket.”

Nevelésembe nem szólt bele, s csak egyszer ütött meg. Nem sokkal halála előtt történt, hogy anyu érdekében hazudtam neki valami egészen naivat, átlát-szót. Ekkor pofon vágott. Bizonyosan nem akart nagyot ütni, de mégis igen fáj; különösen a tőle szokatlan megalázás. Mélyen megbántva és hang nélküli leültem

tanulni. Hallottam, amint a másik szobában fel és alá járkált. Talán egy félóra telhetett el, talán kevesebb, amikor kijött hozzám, és felejthetetlen gordonka hangján így szólt: „Ne haragudj kisjányom”. Amikor rápillantottam döbbsentem rá, hogy milyen szomorú és megtört. Ettől a felismeréstől keserves sírásra fakadtam.

Ajándékszamba ment, ha sétálni, ebédelni hívott el magával. Amikor engedte pénztárcája a Gundelhoz vitt a legszívesebben. Többnyire főtt marhahúst evett és a pincérek különös gonddal szolgálták ki. Megesett, hogy kucséberektől babákat, csokoládét, sőt egyszer egy biztosítótű készletet vásárolt nekem. Ezeket az apróságokat reggel az ágyam mellett találtam.

Nyolcéves születésnapomra imakönyvet kaptam, tőle, aki templomba legfeljebb esküvőre járt. Igaz, hogy a könyvecske szerzője az általa nagyra tartott *Hock János* forradalmár pap volt.

Legmaradandóbb ajándéka a nekem ajánlott *Mesemondások Jókai Mórról*⁸ c. ifjúsági könyve. Álljon itt befejezésül e mű előszava:

„Kedves kisleányom, Zsuzsika, látom én, hogy már manapság is szereted a meséket, amikor csak én mesélgetnék neked hébe-korban a kis udvari szobában, mikor odakünn a hó esik. De igazában majd akkor szereted meg a meséket, amikor a meséhez való utakat, a különböző betűket megismered. A mese birodalmában aztán majd találkozol vele, a mesekirályal, Jókai Mórral... Lehet, hogy én már akkor nem leszek, mikorára te eljutsz a hosszú utakon a mesék országába. Azért már most megfogom a kis kezdet, hogy könnyebben odatalálj meseországban a királyhoz, Jókai Mórhoz. Róla mondok el néked egyetnást a következő lapokon...

Édesapád”

Jegyzet

1. *Szalai* Oszkár az akkori bohémvilág egyik jellegzetes képviselője volt. Szerény kereseti forrásaihoz tartozott, hogy pénzért mesélt a gyerekeknek.
2. *Templárius*. Bp. 1926. G. 207. l.
3. *Tiszaeszlári Solymosi Eszter*. = *Magyarország*, 1931. [101 folyt.].
4. *Kossuth-fiúk*. = *Esti Kurír*, 1931. [26. folyt.]. *A Magyar Sasfiók*. Bp., 1943. 187. l. ugyancsak a Kossuth-fiúkkal foglalkozó regény nem az ő alkotása. *Lukács Gyula* írta, illetve „szerkesztette” a könyvet. E hamisítás körülményeinek ismertetése túlmege e jegyzet adta lehetőségén.
5. Író és politikus. Az Operaház és a Nemzeti Színház intendánsa. A Fővárosi Közmunkák Tanácsának alelnökeként sokat tett Budapest építéséért, fejlesztéséért. Főbb művei: *Úti naplóból*, *Az alföldi vadászok tanyája*, *Tessék ibolyát venni*, *Álom és valóság*, *Régen történt mindez*, *A kedvenc*, *A kékszeműveges nő*, *Egyetlen könnyecsepp* stb. (1824—1907).
6. *Miért ölte meg Kain Ábelt?* = *Szabolcsi Szabadsajtó*. 1892 okt.
7. *Krúdy Gyula munkái*. 1—10. Bp. 1925. Athenaeum.
8. *Mesemondások Jókai Mórról*. Az ifjúság számára. Bp. 1925. Franklin, 190. l.

Erinnerungen an meinen Vater, Gyula Krúdy

ZS. KRÚDY

Verfasserin knüpft einige interessante Daten aus dem Leben des großen ungarischen Romandichters an eine Photographie aus dem Jahre 1925.